

EL CAU DEL DUC DE TORROELLA DE MONTGRÍ

D'entre les cavitats del Montgrí, totes elles anomenades «cau», n'hi ha tota una colla que tenen interès per a la prehistòria de l'Empordà i de Catalunya. En el tercer mil·lenni abans de la nostra era molts caus van ser utilitzats per fer-hi inhumacions. Són, entre altres, el cau dels Ossos, conegut dels des 1863, el cau de les Dents, el cau d'En Calvet, el cau d'En Margall i el cau del Tossal Gros. Dues cavitats més tenen un interès molt especial perquè van ser habitades pels homes de l'edat de pedra fa centenars de milers d'anys, en el plistocè mitjà. Són el cau del Duc d'Ullà i el cau del Duc de Torroella de Montgrí.

Aquest últim és una gran cavitat d'una única sala amb pendent cap a migdia, on té una enorme entrada, visible des de bona part del Baix Empordà. Des d'ella es gaudeix d'esplèndides vistes al baix Ter i a les muntanyes de Pals i Begur. El cau del Duc ha estat sempre conegut i visitat. Ja hi ha indicis de visites en diferents èpoques dels temps prehistòrics, però la seva importància rau en el fet que va ser repetidament ocupat durant algunes de les primeres etapes de la prehistòria, en l'època geològica anomenada plistocè mitjà (780.000-125.000 abans d'ara), quan es desenvolupaven civilitzacions que des del punt de vista cultural incloem en el paleolític inferior.

Els homes paleolítics el van fer servir com un campament base, en el qual van acumular durant segles o mil·lennis una enorme quantitat d'eines de pedra, fabricades la majoria sobre palets de riu de diferent naturalesa lítica (quars, quarsita, pòrfir, corniana), seleccionats d'entre els que arrossega el riu Ter. Aquestes eines són còdols d'on s'han extret ascles en una sola de les cares (*chopper*) o en dues (*chopping-tool*), còdols on s'ha tallat una punta robusta amb extraccions bilaterals (pic del Montgrí) o frontals i laterals (pic de Crèsses), nuclis destinats a l'extracció d'asclès, asclès sense retocar i de perímetre tallador o asclès i fragments retocats en forma de rascadora, de rascadora denticulada, de punta o de opunta denticulada (punta de Taiac). Totes elles són eines molt simples que els servien per espejear els animals que aquells caçadors i recol·lectors podien aportar al cau. Crida l'atenció l'abundància de còdols tallats i l'escassetat de bifacials.

La historiografia del cau del Duc és complexa, i la cronologia que se li ha atribuït ha anat variant al mateix temps que ho feien les concepcions teòriques sobre la prehistòria de Catalunya. Excavat parcialment per Lluís Pericot i Maties Pallarès i publicat a l'Anuari de l'Institut d'Estudis

NARCÍS SOLER

El cau del Duc a la dècada de 1970, en un moment que estava en excavació.

Catalans el 1922, en una època que es creia que Catalunya no havia estat ocupada fins al paleolític mitjà, va ser diagnosticat com un jaciment mesolític (10.000-7.000 abans d'ara). Als anys 70, i a partir del mateixos materials procedents d'aquella primera excavació, Eduard Ripoll i Henry de Lumley el van considerar un jaciment mosterià, del paleolític mitjà (90.000-40.000). Mes endavant s'hi van fer noves excavacions que van proporcionar milers de peces més que havien quedat retingudes en les profundes esquerdes de la roca de la caverna, i algunes restes de fauna arcaica (elefant, rinoceront). En un moment en què ja s'havien reconegut a Catalunya jaciments molt antics, com la cauna de l'Aragó a Tauteüll (Rosselló) i les indústries arcaiques de les terrasses del Ter i la Tet, es va veure que les principals ocupacions del cau s'havien d'atribuir al paleolític inferior. Actualment s'han fet aprofundits estudis sobre aquesta indústria, conservada al Museu Arqueològic de Catalunya (seus de Girona i Barcelona) i al Museu de la Mediterrània de Torroella. Hi ha qui creu que representa almenys dues ocupacions molt distanciades en el temps, una del paleolític inferior i l'altra mosteriana (paleolític mitjà). Altres preferim creure que la major part de la indústria es pot considerar homogènia, que té paral·lels en altres indústries de les comarques gironines, com la del turó de la Bateria a Girona, excavada fa poc, i que es pot situar, per les seves característiques tècniques

ja una mica evolucionades, ara fa poc menys de 300.000 anys. Sigui com sigui, el cau del Duc ens fa evocar una època molt reculada, en la que els caçadors recol·lectors que ocasionalment hi sojornaven controlaven des d'allí un ampli territori que els havia d'oferir els recursos per a llur subsistència.

Narcís Soler i Masferrer

Catedràtic de Prehistòria. Universitat de Girona